

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

INTERMEDIATE LEVEL OF SPOKEN SANSKRIT

DR. ANURADHA CHOUDRY

**DEPARTMENT OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
IIT KHARAGPUR**

Lecture 38: Introduction of nouns (f) ending with 'u' and 'i' in the three *vacanas*

CONCEPTS COVERED

- ❑ Revision of स्त्रीलिङ्ग (strīliṅga – feminine) ending with ईकार (īkāra – letter ‘ī’) in all the vacanas.
- ❑ Introduction of the स्त्रीलिङ्ग (strīliṅga – feminine) ending with उकार (ukāra – letter ‘u’) and इकार (ikāra – letter ‘i’) in all the vacanas.
- ❑ Practice of धातुरूप (dhāturūpa – verb conjugation)
- ❑ Building of vocabulary

**पुनःस्मरणम् punaḥsmaraṇam - Revision of
3rd Person Nouns in the Singular, Dual and Plural
(f 'ī' ending)**

**परिचयः paricayaḥ - Introduction of
3rd Person Nouns in the Singular, Dual and Plural
(f 'u' and 'i' ending)**

with अभ्यासः (abhyāsaḥ) - Practice

वचनम् -> vacanam	एकव. ekava.	एकव. ekava.	एकव. ekava.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.	उकारान्त (स्त्री)		इकारान्त (स्त्री)	
विभक्तिः - vibhaktiḥ	नारी	मति	धेनु	नारी	मति	धेनु	नारी	मति	धेनु	प्रयोगः	अभ्यासः	तनुः / तनू	अनुमतिः / समितिः
प्रथमा prathamā	नारी nārī	मतिः matih	धेनुः dhenuḥ	नार्यौ nāryau	मती ✓ matī	धेनू ✓ dhenū	नार्यः nāryaḥ	मतयः matayaḥ	धेनवः dhenavaḥ	अस्ति .../	भ्रम् / भ्राम्	रेणुः	मुक्तिः / शक्तिः (म)
द्वितीया dvitīyā	नारीम् nārīm	तिम् tim	नुम् num				नारीः nārīḥ	तीः tīḥ	ः ḥ	पश्यति ...	भ्राम्	रज्जुः	क्रान्तिः / नीतिः
तृतीया tritīyā	नार्या nāryā	त्या tyā	न्वा nva				नारीभिः nārībhiḥ	तिभिः tibhiḥ	नुभिः nubhiḥ	गच्छति ..	कार्यं कृ ...	हनुः	विधिः / मूर्तिः
चतुर्थी caturthī	नार्यै nāryai	त्यै tyai	न्वै nvai	नारीभ्याम् nārībhyām			नारीभ्यः nārībhyāḥ	भ्यः bhyāḥ	भ्यः bhyāḥ	ददाति... / नमः	प्रदा /	श्रद्धालुः	सृष्टिः / भुमिः
पञ्चमी pañcamī	नार्याः nāryāḥ	त्याः tyāḥ	न्वाः nvaḥ							नयति...	ग्रह / प्राप्		
षष्ठी ṣaṣṭhī		तेः teḥ	नोः noḥ				नारीणाम् nārīṇām	तीनाम् tīnām	नुनाम् nūnām	कार्यम् / अस्ति	अभ्यासः		
सप्तमी saptamī	नार्याम् nāryām	त्यम् tyam	न्वाम् nvaam	नार्योः nāryoh			नारीषु nārīṣu	तिषु tiṣu	नुषु nuṣu	प्रीतिः / बलम्	दया		
(सम्बोधनम्) (sambodhanm)	हे नारि he nārī	हे मते he mate	हे धेनो he dhenō	हे नार्यौ he nāryau	हे मती ✓ he matī	✓	हे नार्यः he nāryaḥ	हे मतयः he matayaḥ	हे धेनवः he dhenavaḥ	शृणोतु	तिष्ठतु		

वचनम् -> vacanam	एकव. ekava.	एकव. ekava.	एकव. ekava.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	द्विव. dviva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.	बहुव. bahuva.	उकारान्त स्त्री		इकारान्त स्त्री	
विभक्तिः - vibhaktiḥ	नारी	मति	धेनु	नारी	मति	धेनु	नारी	मति	धेनु	प्रयोगः	अभ्यासः	तनुः / तनू	अनुमतिः / समितिः
प्रथमा prathamā	नारी nārī	मतिः matīḥ	धेनुः dhenuḥ	नार्यौ nāryau	मती matī	धेनू dhenū	नार्यः nāryaḥ	मतयः matayaḥ	धेनवः dhenavaḥ	अस्ति .../	भ्रम् / भ्राम्	रेणुः	मुक्तिः / शक्तिः
द्वितीया dvitīyā	नारीम् nārīm	मतिम् matim	धेनुम् dhenum				नारीः nārīḥ	मतीः matīḥ	धेनूः dhenūḥ	पश्यति ...	भ्राम्	रज्जुः	क्रान्तिः / नीतिः
तृतीया tritīyā	नार्या nāryā	मत्या matyā	धेन्वा dhenvā				नारीभिः nārībhiḥ	-भिः -bhiḥ	-भिः -bhiḥ	गच्छति ..	कार्यं कृ ...	हनुः	विधिः / मूर्तिः
चतुर्थी caturthī	नार्यै nāryai	मत्यै matyai	धेनवै dhenvai				नारीभ्याम् nārībhyām	-भ्याम् -bhyām	-भ्याम् -bhyām	ददाति.. /नमः	प्रदा /	श्रद्धालुः	सृष्टिः / भुमिः
पञ्चमी pañcamī							नारीभ्यः nārībhyaḥ	-भ्यः -bhyaḥ	-भ्यः -bhyaḥ	नयति...	ग्रह / प्राप्	लघुः / गुरुः	आदिः
षष्ठी ṣaṣṭhī	नार्याः nāryāḥ	मत्याः matyāḥ	धेन्वाः dhenvāḥ				नारीणाम् nārīṇām	मतीनाम् matīnām	धेनूनाम् dhenūnām	कार्यम् / अस्ति	अभ्यासः		
सप्तमी saptamī	नार्याम् nāryām	मत्याम् matyām	धेन्वाम् dhenvām	नार्योः nāryoḥ	मत्योः matyoḥ	धेन्वोः dhenvoḥ	नारीषु nārīṣu	मतिषु matīṣu	धेनुषु dhenuṣu	प्रीतिः / बलम्	दया		
(सम्बोधनम्) (sambodhanam)	हे नारि he nārī	हे मते he mate	हे धेनो he dhenō	हे नार्यौ he nāryau	हे मती he matī	हे धेनू he dhenū	हे नार्यः he nāryaḥ	हे मतयः he matayaḥ	हे धेनवः he dhenavaḥ	शृणोतु	तिष्ठतु		

सम्भाषणम् (sambhāṣaṇam) - Conversation

मनुस्मृतिश्लोकः manusmṛtiślokaḥ

यः+ब्र णः+म्

आचार्यो ब्रह्मणो मूर्तिः पिता मूर्तिः प्रजापतेः।

ācāryo brahmaṇo mūrtiḥ pitā mūrtiḥ prajāpateḥ।

मृतिः+तु

स्वः मृतिः+आ

माता पृथिव्या मूर्तिस्तु भ्राता स्वो मूर्तिरात्मनः॥२॥२२६॥

mātā pṛthivyā mūrtistu bhrātā svo murtirātmanah॥2॥226॥

The teacher is the image of Brahman, the father the image of Prajapati (the lord of created beings), the mother the image of the earth, and the brother the image of oneself.

Manusmṛti and Women

I do not know any book that says as many kind and delicate things to females as in the law book of Manu; these old men and saints have a way of minding their manners in front of women that has perhaps never been surpassed.

Friedrich Nietzsche

German Philosopher, Cultural Critic, Composer, Poet, Philologist

(15th October 1844 – 25th August 1900)

Conclusion

References

- ❑ Narendra. (1997). *Functional Sanskrit: its communicative aspect*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Narendra. (2003). *Speak Sanskrit: the easy way*. Pondicherry: Sri Aurobindo Ashram.
- ❑ Panda, N. C. (2014). *Manusmriti : Text with Sanskrit Commentary & English Translation* (Vol. 1). New Delhi: Bharatiya Kala Prakashan.
- ❑ Elst, K. (2008). Manu as a Weapon against Egalitarianism: Nietzsche and Hindu Political Philosophy. In H. Siemans, V. Roodt, H. Siemans, & V. Roodt (Eds.), *Nietzsche, Power and Politics: Rethinking Nietzsche's Legacy for Political Thought* (pp. 543–582). Berlin: Walter de Gruyter.
doi:<https://doi.org/10.1515/9783110217339>

आनन्दोऽस्तु वः
ānando'stu vaḥ

NPTEL ONLINE CERTIFICATION COURSES

*Thank
you*

